

עין משפט נר מצוה

בר א מיי פ"ח מהל' תפלה הל' ח סמג עשין יט טו"ע א"ח סי קג ס"ט:

ב נמיי" פ"ו מהלכות מלוה ולוה הל' ד טו"ע י"ד סימן קסד ספיף ד וסימן קעס ספיף א':

בה ג מיי" פ"ג מהל' ק"ש הל' ב טו"ע א"ח סי' עח:

בו ד מיי" פ"ד מהל' תפלה הלכה יד סמג עשין יח טו"ע א"ח סימן כז ספיף ח:

מוסף רש"י

צד אחד ברביית. ודעת שאינה על ידי הלואה אלא על ידי מכר ופעמים שנאה לדי רבינו (רי"ם גמ.). ועשה לו שדוהו מכר. שמשכן לו שדהו על חומו מנה וכתב לו אם לא חפץ לך מנה מיכן ועד שש שנים הרי כסף שלך (ערכין דא. ובער"ז ב"מ שם). בדמך שומכר אוכל פירות. כל אותן שנים (ערכין שם) כמון האמן (ב"מ שם). לוקח אוכל פירות אסור. שמה יגאלנה מתוך שלם ועמאל שאלנה בריית (ערכין שם) שמה לא יאכל לדי מכר שחזיר לו מעותיו ועמאל שכהלאה היו אלוהו חוה אוכל פירות בריית (ב"מ שם). מאי בינייהו. גמלי מקפילני (שם). צד אחד ברביית איבא בינייהו. כי האי גוונא, שמה יאכל לדי רביית שמה לא יאכל, דא הפדיה בזה לדי רביית. דא ממכר אטו בזה לדי רביית (שם) שמה יגאלנה יאח רביית וסא לא לא יאח רביית (ערכין שם). דבולי עלמא צד אחד ברביית. כי האי גוונא, אסור. האילי ומעיקרא צמורת הלואה אמה לדייה (שם). והבא רביית ע"מ להחזיר איבא בינייהו. ור' יהודה דקשרי דבני עסקין אסור ממחילה שאל יגאלנה המתוך מתוך שלם חזיר לו הלווק הדמים הפירות שאלכ ובריית ע"מ להחזיר פליגי (שם) דר' יהודה גופיה לא שרי אלא ע"מ להחזיר שאל לא יאח מכר חזיר לו פירות שאלכ ואפילו סי' אסר חסר ח"ק דנשעת אכילה קאכיל רביית ועבדיה לאיסור (ב"מ שם). במה ירחיק מהן. ממז רגלים (ברכות בבא). במה הארכת ימים. א"ח זכות צידן שפארבתי ימים (סוטה לט.). קפנדריא. לקרר דרכי דרך צית הכנסת ליכנס כפתח זה ואלאת כנגדו, ולסון קפנדריא מפרש בברכות (סב:) אדמקופנא אדרי אישיל נהא. עד שאני מקף סביב השורות הללו חננא בזה ואקלר דרכי, ודעי שורות בתים (סוטה לט.). ולא פסכתי על ראשי עם קדוש. שהיו יושבין התלמידים בצית המדרש על גבי קרקע והמהלך צויהם כשהן יושבין ונכנס לישב במקומו ממזכי פסיעותיו נעל כחור, והוא לטון מפסק ואילו, וגולה כמפסק על ראשיהם לפיכך לרץ להקדים או יבד לו ממחון (שם). ולא נשאתי כפי. לנרן, שכן היה (שם).

ור' יהודה סבר כיון דבעידנא דמייתי ליה מעותיו מהדר ליה מאי דאכל מן הפירות שרי, דלאו ריבית דאסרה תורה הוא. פ"סקא ותחמישין חתוך ר' אמות של תפילה, והני מילי כגון בית או דרך וכיוצא בהן דלא קביעה קדושתיהו, (ב) [אבל] כגון בית הכנסת לא. ואסיקנא המתפלל מרחיק ד' אמות מהן, דתנן כמה ירחיק מהן ומן הצואה ארבע אמות. וכן המושבין צריך לשהות כיו הילוך ד' אמות [ואחר] (וכך) יתפלל, משום ניצוצות. וכן המתפלל צריך לשהות כדי הילוך ד' אמות וישתין, שכל הילוך ארבע אמות תפלה סדורה בפיו ורחושי מרחשי שפתייהו. שאילו אילו כולן במה הארכו ימיהן וכו' (ב)

כו:

רבי יהודה סבר צד אחד ברביית מותר. קשה מאי שנא מלוה סאה צסאה דלמחר בלאיהו נשך (ב"מ דף סג. וס) דלסור משום דאיכא דאחד צרצית דשמה תייקך התצוזה ויש לוומר דשמי הכא דלא הוי דרך הלואה אלא צמורת מכר אמה לדייה ואכתי קשה מאי שנא ממשכן לו צית משכן לו שדה דלמחר התם (דף סה:) דאפי' אמר ליה לכשתרצה למוכרם לא תמכרם אלא לי צדמים הללו י' פירוש יותר ממה שהלוח אסור ואמר רב הונא צריה דר' יהושע דלא כר' יהודה דאי כר' יהודה האמר דא אחד צרצית מותר והכא ליכא כי אס דא אחד צרצית דשמה לא ימכרם וגם הוי הלואה מדקאמר משכן ואפילו הכי שרי רבי יהודה וי"ל דאכתי לא דמי כלל להלוואת סאה צסאה דתסת ליכא דא מכר כלל אצל הכא וגבי משכן איכא דא אחד מכר:

רבא אמר רבית ע"א מנת דהחזיר איבא בינייהו. ולרבי מאיר דמתני' קצינא ליה שהיו ממנין להחזיר סכירות צית הכנסת כשחזרו וצרכי שרו כר' יהודה י': **לא** השתנתי בתוך ד' אמות ש"א תפלה. ואפילו היכא שיש היתר גמור כגון ששהה כדי הילוך ד' אמות:

ולא בניתי שם ד'חבירי. אפילו כינוי דלא הוי גנאי והא דלמרינן (ב"מ דף נח:) דהמכנה שס לתצירו אין לו חלק לעולם הבא היינו צדיקו של פגם משפחה: **הניחה לו ג' ט** (אלפים) גרבי י"ן. דלמרינן הזהיר צקידוש היום זוכה וממנלאים לו גרבי י"ן (שבת דף כד:):

שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים בו'. קשה ^ו דלדרכה היה זכות שהיה שונה לתלמיד אחד ארבע מאות וימני ונפק צת קול ^(י) ואמר נאה לך דליכי כולי דריה לעלמא דאתי או דליחי ד' מאה שנין אמר הקצ"ה יבנו ליה הא והא (עירובין דף נד:) וי"ל דמעיקרא לא ידע כן עד לצסוף שראה שמה כל כך סי' כי

יתני ישהה בשלמא משתין ישהה כדי הילוך ד"א תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה: זלפ"ן סימן: שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים אמר להם מימי לא השתנתי מים בתוך ד"א של תפלה ולא כניתי שם לחבירי ולא ביטלתי קידוש היום אמא זקינה היתה לי פעם אחת מכרה כפה שבראשה והביאה לי קידוש היום תנא כשמתה הניחה לו ג' מאות גרבי י"ן כשמת הוא הניח לבניו שלשת אלפים גרבי י"ן רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב אמר ליה מאי האי א"ל לא הוה לי ^(ב) קידושא ומשכנתיה להביינאי ואתאי ביה קידושא א"ל יהא רעוא דתיטום בשיראי כי איכלל רבה בריה רב הונא איניש גוצא הוה גנא אפוריא אתיין בגתיה וכלתיה שלחן ושדיין מנייהו עליה עד דאיטום בשיראי שמע רב ואיקפד אמר **מאי טעמא לא אמרת לי כי** ^(ג) ברכתך וכן למר ^ו שאלו תלמידיו את ר"א בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי קפנדריא לב"ה ולא פסעתי על ראשי עם קדוש ולא נשאתי כפי בלא ברכה שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים אמר להם ^(ד) מימי לא קדמני אדם לבית המדרש

בני העיר פרק רביעי מגילה

חזר עיר. תלמיד חכם המתעסק בצרכי צבור: **ליכא קדושה**. שאין אומרים דבר שצקדושה פחות מעשרה: **ורצנן**. אמרי אי איכא למיחש צין רב למעט הכא נמי איכא למיחש משום צרוצ עם הדרת מלך^(ט) ולא משכחת ממירה צצית הכנסת אלא לא חיישינן דכיון דשקיל

דמי ומעלי להו צקדושה מעולה כל דצעי לוקח עמיד חוץ מד' דברים צדקתי סיפא: **בתנאי' אלא על סנאי**. ואפילו מרצים לרצים אסר ר' מאיר מכירת חלוטין דדרך ציון הוא ^(י) [כלומר אינן צעיינו לכלוס]: **וחכמים אומרים וכו' ממכר עולם**. (א) ליחיד ולכל תשמיש חוץ מד' דברים: **לנים המים**. [א] לכציהא. אי נמי לנית מי רגלים: **גב' דא' אמוס של ספלה**. לאחר זמן: **דקספינהו לנולוה צנילי דנהרדעא**. שאין לך ד"א צנן שלא התפללו צנן עוצרי דרכם: **מני ישסה**. כדי הילוך ארבע אמות: **משום ניצוצות**. שלא יטעפו צגדיה צניצוצות שצאמחו: **נמה הארנא ימים**. בלאיה זכות: **כפה**. כעפי: **אסר ריטא**. (ו) מין גמלי: **דסיטוס צציראי**. סמוס ומכוסה צמעילין. סממוס פלשמים מרגומו טמוזין פלשתאי (צראשית כו:) **אינלל**. כשנכנס לחופה: **[שלחן]**. היו פושטות צגדיהן: **וכן למר**. אף אמה תהא מצורך לנך שמה היה עת לצון ותתקיים אף צי: **קפנדריא**. מקלר הילוכו דרך צית הכנסת: **ולא פסעתי על ראשי עם קודש**. כשהיו התלמידין צצית המדרש על גבי קרקע הכולך על גבי מסעינת לישב למקומו נראה כפוסע על ראשי העם: **ולא נשאתי** ^(ב) **כפי**. לדון לצרכי כהנים לפי ששהנים צריכין לצרך צרוך אמה ה' אלהינו מלך העולם אשך קדשנו (צמזמוזי וזונו) צקדושמו של אהרן צמסכת סוטוה (דף לג:). מתנותיה

אר"י אמר שמואל מותר לאדם להשתין מים בתוך ד' אמות של תפלה אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא ר' יהודה אומר מוכרין אותה לשום חצר ולוקח מה שירצה יעשה ואפילו רבנן לא קאמרי אלא בית הכנסת דקביע קדושתיה אבל ד"א דלא קביע קדושתיהו לא תני תנא קמיה דרב נחמן המתפלל מרחיק ד"א ומשתין והמשתין מרחיק ד"א ומתפלל א"ל בשלמא המשתין מרחיק ד"א ומתפלל תנינא ^(י) כמה ירחיק מהן ומן הצואה ד"א אלא המתפלל מרחיק ד"א ומשתין למה לי אי הכי קדשתיניהו לכולהו שביילי דנהרדעא ורבי אמר רב אשי שכל ד"א תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה: זלפ"ן סימן: שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים אמר להם מימי לא השתנתי מים בתוך ד"א של תפלה ולא כניתי שם לחבירי ולא ביטלתי קידוש היום אמא זקינה היתה לי פעם אחת מכרה כפה שבראשה והביאה לי קידוש היום תנא כשמתה הניחה לו ג' מאות גרבי י"ן כשמת הוא הא ניח לבניו שלשת אלפים גרבי י"ן רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב אמר ליה מאי האי א"ל לא הוה לי ^(ב) קידושא ומשכנתיה להביינאי ואתאי ביה קידושא א"ל יהא רעוא דתיטום בשיראי כי איכלל רבה בריה רב הונא איניש גוצא הוה גנא אפוריא אתיין בגתיה וכלתיה שלחן ושדיין מנייהו עליה עד דאיטום בשיראי שמע רב ואיקפד אמר **מאי טעמא לא אמרת לי כי** ^(ג) ברכתך וכן למר ^ו שאלו תלמידיו את ר"א בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי קפנדריא לב"ה ולא פסעתי עם קדוש ולא נשאתי כפי בלא ברכה שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים אמר להם ^(ד) מימי לא קדמני אדם לבית המדרש

שדהו מכר על תניי, גבי לוקח הוי ריבית דאי מייתי וזויה מהדר ליה בעל כורחיה, אבל גבי מוכר לא הוי [ריבית] דאי בעי לא מהדר ליה לעולם ולא אתי לידו איסור ריבית, ואפי' מהדר ליה לא הוי ריבית אלא כשחזיר ומן מוכח מהשאת שחזיר ושמא לא יחזיר לעולם. וסבר לה ר' מאיר כר' יהודה (תנא') צד אחד בריבית מותר. רבא אמר כולי עלמא צד אחד בריבית אסור, והכא בריבית על מנת להחזיר איבא בינייהו, תנא קמא סבר ריבית אפילו על מנת להחזיר כשיביא לו מעותיו אסור.

פ"סקא וחכמים אומרים מוכרין אותו ממכר עולם חוץ מארבעה דברים למרחץ לבורסקי לבית הטבילה לבית המים. אמר שמואל ורבי אמר ר' אמות וישתין, שכל הילוך ארבע אמות תפלה סדורה בפיו ורחושי מרחשי שפתייהו. שאילו אילו כולן במה הארכו ימיהן וכו' (ב)

מסורת הש"ס

(א) [גירסת סה"מ ור"א"ש יהודה] (ב) [צ"ח סג. סה:], (ג) צ"מ ד' סג. ערכין דף לא, (ד) וי"ט פס"י ומוס', (ה) [שבת טו: ושם נמקנן], (ו) [צ"ח איתא אמר אבאי דא ר"י], (ז) צרכות ד' כב:, (ח) פסוטה ד' גמ., (ט) [פוסק סה.], (י) [נמשליד], (י"א) ס"א, (י"ב) מוקנן ע"פ דפ"ה, (י"ג) ע"מ להחזיר רש"י שם, (י"ד) [ג"ל מאות], (י"ה) [ג"ל דהרי], (י"ו) [וע"פ מוס' עירובין נד: מרלו עור בלחפן אחר],

תורה אור השלם

- כָּרַב עַם הַדָּרַת מֶלֶךְ וּבִאָּפֶס לֹאֵם מִתַּחַת רְאוּן: מִשְׁלִי יָד כַּח

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל לא הוה לי חמרא לקידושא וכו' ואחתי ציה יין קידוש: (ב) שם כי ברכתיו וכן למר. י"ב אפ"ה דלא היה שום ריוח לרב הונא צסא דהוי עדיין מנייהו עליה אפי"ה אקפד רב דשמה היה עת לצון וברציהה סוה הדבר מלה ומתקיים דהיה גביע לנשך גדול: (ג) רש"י ד"ה ומכ"ל וכו' ממכר עולם ואפילו ליחיד: (ד) ד"ה אסר ריטא חגור עשב מין גמלי: (ה) ד"ה ולא נשאתי את כפי לדון לצרך צרכת כהנים בלא ברכה לפי ששהנים: (ו) תוס' ד"ה שאלו וכו' בת קול ואמרה ליה ביחא דך ללמי את רבוליה דריך לעלמא דלמי או דליסופי לך חיי ד' מלה שנין אמר דריובר אבא ודראי לעלמא: דאתי למר הקצ"ה הבו:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה צצית המים (לכציהא אי נמי) סא"מ:

רבינו חננאל

חבר עיר אבל יש חבר עיר חתין לחבר עיר. כל שכן דעניי ירדיכן נמי עלי פסיוכי. **בתנאי'** אין מוכרין של רבים ליחיד בו'. אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי, פ"י בית הכנסת ריחדי, אימתי [שירדון] יחזירוהו דברי ר' מאיר. ואקשינן עליה ולר' מאיר הויכ דיר בה והלא ריבית הוא. ואוקמה ר' יוחנן ר' מאיר בשיטת ר' יהודה אמרה. דתנאי הרי שדיה נושה בחבירו מנה ועשה לו שדהו מכר בו'. צד אחד בריבית, פ"י אם תהיה הלואה שמים בשלש ויביצא בה הרי זו ריבית גבי גמורה משני עדרין גבי מלוה וגבי לזה ושניהן עוברין. אבל העושה

^[1] נראה דצ"ל אצל כהנים' דקביע קדושתיה לא וכו'